

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาของประเทศไทยช่วงที่ผ่านมา นับตั้งแต่มีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นการพัฒนาโดยภาครัฐเป็นหลัก ซึ่งได้มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ส่งผลทำให้การพัฒนาขาดความสมดุล เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน แม้จะมีการปรับนบทบทของรัฐให้เป็นแก่นนำการพัฒนา โดยดำเนินการร่วมกับประชาชนในช่วง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนยังมีอยู่ในระดับที่ต่ำมาก เนื่องจากสังคมไทยมีวัฒนธรรมการพัฒนาประเทศที่ประชาชนมีความเข้าใจว่าตนเองเป็นผู้รับบริการ ในขณะที่ฝ่ายรัฐหรือราชการก็คิดหรือเชื่อว่า ตนเองเป็นฝ่ายให้บริการทำให้การดำเนินกิจกรรม และโครงการพัฒนาไม่สามารถแก้ไขปัญหา และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแม่นยำ และผลการพัฒนาไม่ยั่งยืน เพราะฉะนั้น และสังคมขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของ การพัฒนานั้น ๆ

การพัฒนาชุมชน โดยภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวเปรียบเสมือนการประมือข้างเดียวอยู่เฉยๆ ไร้เสียง ไร้ประสิทธิภาพ และไร้พลัง พลังในการพัฒนาหมู่บ้านนั้น มิใช่เกิดจากการจัดสรรงบประมาณ และการดำเนินโครงการพัฒนาต่าง ๆ เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องมาจากความร่วมมือของประชาชน ในชุมชน การที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนานั้น มิใช่เป็นเพียงการสร้างความภูมิใจ ที่ได้มีโอกาสเข้าร่วมงานในส่วนของปัจเจกบุคคล และสร้างความสามัคคีของคนในชุมชนเท่านั้น แต่จะเป็นส่วนที่ช่วยให้โครงการพัฒนาต่าง ๆ มีความหมาย ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และสอดคล้องตามความต้องการของชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกลไกที่ช่วยให้ชุมชน สามารถดูแล ควบคุม การพัฒนาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ชุมชนต้องการ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนานั้น ยังเป็นหลักประกันขั้นพื้นฐานของการพัฒนาแบบยั่งยืนได้อีกประการหนึ่ง ทั้งนี้ เพราะประชาชนผู้ที่จะได้รับผลกระทบ และหรือได้รับผลกระทบโดยตรง จากการพัฒนาจะเกี่ยวข้องกับการเข้ามามีส่วนร่วมกับองค์กร และสถาบัน ทั้งภาครัฐ และเอกชน และการมีส่วนร่วมยังแสดงถึงการเข้าถึงเจตนาและผลประโยชน์ของประชาชน เนื่องจากประชาชนในชุมชนนั้น ๆ เป็นสูญญ์กลางของการพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชน การพัฒนาจะประสบผลสำเร็จ ได้ต้องมีหลักให้ประชาชนทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา การพัฒนาเป็นหน้าที่รับผิดชอบ

ของประชาชนทุกคน ซึ่งจะได้ประโยชน์จากการพัฒนาขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชน ถ้ามีมาก จะเป็นเครื่องชี้วัดให้เห็นว่า ประชาชนในท้องถิ่นนั้น มีความสามารถที่จะปกครองตนเองได้และสามารถที่จะบริหารงานให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่นด้วย

การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาของท้องถิ่น โดยเฉพาะการพัฒนาท้องถิ่นในรูปแบบของเทศบาล ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับราบที่ต่ำที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด มีอำนาจหน้าที่ในการแก้ไขปัญหา และตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้นการพัฒนาของเทศบาลจะสามารถแก้ไขปัญหา และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างถูกต้องตรงจุดมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเพียงใดนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่ง โดยประชาชนในเขตเทศบาลได้จัดตั้งองค์กรภาคประชาชนขึ้นเป็นกลุ่มอาสาสมัครชุมชน เพื่อเข้าร่วมเป็นตัวแทนของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น และในการนี้ผู้วัยเยาว์เป็นผู้หนึ่งที่ปฏิบัติงานในเทศบาล ได้ตระหนัก และเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของกลุ่มอาสาสมัครชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยถือว่า “ไม่มีใครรู้ปัญหาของคนในท้องถิ่นได้ดีเท่ากับคนในท้องถิ่นเอง” จึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของกลุ่มอาสาสมัครชุมชนในการพัฒนาตำบลนางเมือง และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของกลุ่มอาสาสมัครชุมชน เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มามาเป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกลุ่มอาสาสมัครชุมชนในการพัฒนาตำบลนางเมือง และเป็นแนวทางการปฏิบัติงานของเทศบาล เพื่อการแก้ไขปัญหา และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิต และความอยู่ดีมีสุขของประชาชนในท้องถิ่น ตามเจตนารณรงค์ของรัฐธรรมนูญที่อยู่บนหลักแห่งการปกครองตนเอง โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน และมีคุณภาพ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วัยเยาว์มีความสนใจต้องการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของกลุ่มอาสาสมัครชุมชนในการพัฒนาตำบลนางเมือง อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของกลุ่มอาสาสมัครชุมชนในการพัฒนา ตำบลนางเมือง อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ
- เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ตำบลนางเมืองของกลุ่มอาสาสมัครชุมชน จำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์

สมมติฐานของการวิจัย

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาตำบลนางเมืองของกลุ่มอาสาสมัครชุมชน จำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของกลุ่มอาสาสมัครชุมชน ในการพัฒนาตำบลนางเมือง อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งมีขอบเขตการศึกษาดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้คือ กลุ่มอาสาสมัครชุมชนที่อาศัยอยู่ใน ตำบลนางเมือง อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) กลุ่มผู้นำชุมชน ที่อยู่ในหมู่ที่ 4,6,8,9 และหมู่ที่ 10 จำนวน 420 คน (ที่มา : เทศบาลเมืองปากน้ำ จังหวัดสมุทรปราการ เดือนมกราคม 2555) เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970, p.608) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 201 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

2.1 ตัวแปรอิสระ (independent variable) คือ ลักษณะประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา อัชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบลนางเมือง

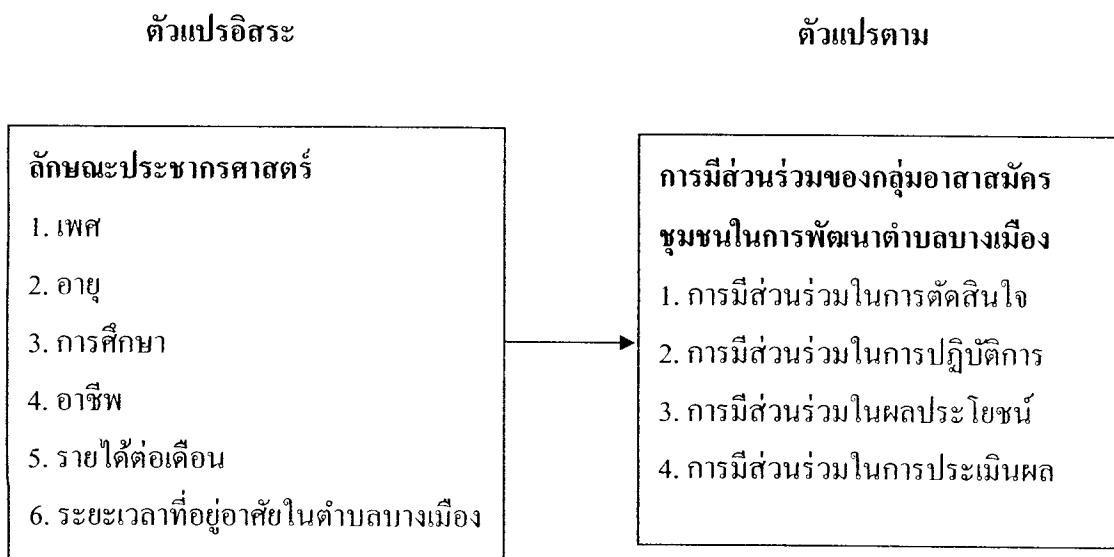
2.2 ตัวแปรตาม (dependent variable) ได้แก่ การมีส่วนร่วมของกลุ่มอาสาสมัครชุมชน ในการพัฒนา ตำบลนางเมือง แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

3. ระยะเวลาในการศึกษา

ระหว่างเดือนเมษายน ถึง เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2555

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของกลุ่มอาสาสมัครชุมชนในการพัฒนา ตำบลบางเมือง อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยได้นำแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตำบลของ อคิน รพีพัฒน์ (2527) มาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

กลุ่มอาสาสมัครชุมชน หมายถึง กลุ่มอาสาสมัครสาธารณะสุขมูลฐาน (อสม.) และกลุ่มผู้นำชุมชนที่อาชีวอยู่ในหมู่ที่ 4,6,8,9 และหมู่ที่ 10 ตำบลบางเมือง อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ

การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนด ทิศทาง ไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น รวมไปถึงการเพิ่ม ความพึงพอใจและเพิ่มความสุขของประชาชนด้วย

การมีส่วนร่วมในการพัฒนา หมายถึง การที่กลุ่มอาสาสมัครชุมชนในตำบลเข้ามีส่วนร่วม ในการพัฒนาตำบลบางเมือง ก็อ

- การมีส่วนรวมในการตัดสินใจ (decision making) คือ การกำหนดความต้องการ และการจัดลำดับความสำคัญ เป็นการตัดสินใจในช่วงการดำเนินการตามแผน และการตัดสินใจ ในช่วงการปฏิบัติการตามแผนที่วางไว้

- การมีส่วนรวมในการปฏิบัติการ (implementation) คือ การดำเนินงานอย่าง มีประสิทธิภาพ ในส่วนขององค์ประกอบของการดำเนินงานนั้นจะได้มาจากการที่ว่าใครจะทำ ประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำได้โดยวิธีใด

- การมีส่วนรวมในผลประโยชน์ (benefits) คือ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ ในเชิงปริมาณ และคุณภาพ โดยพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายใต้กลุ่มด้วย ผลประโยชน์ ของโครงการนี้จะต้องมีผลประโยชน์ที่เป็นไปในทางบวกและผลประโยชน์ที่เป็นไปในทางลบ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคม

- การมีส่วนรวมในการประเมินผล (evaluation) คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล สิ่งสำคัญที่ควรสังเกต คือ ความคิดเห็น (views) และความคาดหวัง (expectation)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของกลุ่มอาสาสมัครชุมชนในการพัฒนาตำบลบางเมือง อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ

2. ได้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาตำบลบางเมือง อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ

3. ผู้บริหารสามารถนำผลการวิจัยไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบในการวางแผนแนวทาง การจัดทำแผนพัฒนาตำบลบางเมือง ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้ ตามเป้าหมายหรือตามที่ประชาชนในท้องถิ่นต้องการ ทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลต่อไปด้วย